16 Οκτωβρίου 2013

Νέο ερευνητικό πρόγραμμα :Στο μικροσκόπιο επιστημόνων τα παλίμψηστα της Μονής της Αγίας Αικατερίνης στο Σινά

/ Ειδήσεις και Ανακοινώσεις / Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός

Η Μονή, που ιδρύθηκε από τον αυτοκράτορα Ιουστινιανό περίπου το 550 μ.Χ., έχει την μεγαλύτερη συλλογή πρώιμων μεσαιωνικών κειμένων διεθνώς (Φωτογραφία: ΑΠΕ)

Ένα νέο διεθνές ερευνητικό πρόγραμμα, που φιλοδοξεί να καταγράψει τα παλίμψηστα της ελληνορθόδοξης Μονής της Αγίας Αικατερίνης στο Σινά και να φέρει στο φως τα αρχαία κείμενα που βρίσκονται πίσω από τα νεότερα, βρίσκεται σε εξέλιξη.

Η βιβλιοθήκη της Μονής θεωρείται η αρχαιότερη αδιάλειπτα λειτουργούσα βιβλιοθήκη στον κόσμο, διαθέτοντας μια μεγάλη και πολύτιμη συλλογή κειμένων και βιβλίων από τον 6ο αιώνα. Μετά το Βατικανό, η Μονή, που ιδρύθηκε από τον αυτοκράτορα Ιουστινιανό περίπου το 550 μ.Χ., έχει την μεγαλύτερη συλλογή πρώιμων μεσαιωνικών κειμένων διεθνώς. Πολλά από τα περίπου 3.300 χειρόγραφά της περιέχουν άλλα κρυφά κείμενα και εικόνες, κάτω από αυτά που φαίνονται στην επιφάνεια και τα οποία είναι νεότερα (αυτή είναι η έννοια του παλίμψηστου: οι αρχαίοι γραφείς έσβηναν το παλαιότερο κείμενο για να ξαναχρησιμοποιήσουν την περγαμηνή).

Τώρα, μια διεθνής επιστημονική προσπάθεια ξεκίνησε για να φέρει στο φως αυτόν

τον κρυμμένο πλούτο, να τον καταγράψει και να τον ψηφιοποιήσει. Η νέα τεχνολογία είναι σε θέση να διαβάσει τα αχνά ίχνη χρώματος ή χαράγματος των πρωτότυπων σβησμένων κειμένων και μάλιστα να τα βελτιώσει οπτικά με σύγχρονες μεθόδους.

Όπως ανέφερε στους Financial Times ο υπεύθυνος της προσπάθειας Μάικλ Φελπς της Ηλεκτρονικής Βιβλιοθήκης Πρώιμων Χειρογράφων του Λος Άντζελες, ήδη έχουν ανιχνευθεί εννέα γλώσσες στα χειρόγραφα της Μονής, γεγονός που δείχνει ότι, παρά την απομόνωσή του στην έρημο του Σινά, το μοναστήρι -όπου υπάρχουν τα λείψανα της Αγίας Αικατερίνης- υπήρξε σημαντικός προορισμός που προσήλκυε πολλούς προσκυνητές από διάφορα μέρη του κόσμου – και μαζί με αυτούς κατέληγε στη βιβλιοθήκη μια πληθώρα χειρογράφων.

Οι μοναχοί και ιδιαίτερα ο υπεύθυνος της βιβλιοθήκης πατέρας Ιουστίνος (με καταγωγή από το Τέξας, ο οποίος αρκετά χρόνια πριν ξεκίνησε μόνος του την ψηφιοποίηση των χειρογράφων) προωθούν την ψηφιοποίηση των παλίμψηστων της συλλογής της μονής, ώστε να μπορούν να μελετηθούν από τους ερευνητές σε όλο τον κόσμο.

Μια δεκαμελής ομάδα επιστημόνων και τεχνικών με έδρα τις ΗΠΑ εργάζεται πάνω στο νέο πενταετές πρόγραμμα, με σημαντική βοήθεια από το βρετανικό κοινωφελές ίδρυμα Arcadia, που έχει ήδη χορηγήσει 2,1 εκατ. δολάρια. Οι ερευνητές έχουν κάνει δύο προπαρασκευαστικές επισκέψεις στη Μονή φέτος και σχεδιάζουν να επισκεφθούν ξανά σε λίγες μέρες.

Τα πρώτα αποτελέσματα των εργασιών τους αναμένεται να παρουσιαστούν μέσα στο 2013, ενώ κάποια προκαταρκτικά δεδομένα θα δημοσιοποιηθούν φέτος το φθινόπωρο για να αναλυθούν από μια ομάδα 18 ειδικών στις αρχαίες γλώσσες. Πολλά σβησμένα κείμενα είναι γραμμένα στην χριστιανική παλαιστινιακή αραμαϊκή γλώσσα, που χρησιμοποιείτο μεταξύ του 3ου και του 8ου αιώνα μ.Χ., αλλά σήμερα έχει περιπέσει σε αχρηστία.

Προς το παρόν, έχουν ανακαλυφθεί 130 παλίμψηστα κείμενα (σβησμένα και ξαναγραμμένα) στη Μονή, κυρίως θρησκευτικού περιεχομένου, όμως αναμένεται να βρεθούν και άλλα με τη βοήθεια της σύγχρονης τεχνολογίας. Ανάμεσα στα μη θρησκευτικά κείμενα, υπάρχει και μια ιατρική πραγματεία, η οποία φαίνεται να ανάγεται στην ύστερη κλασική περίοδο και να αποτελεί το αρχαιότερο γνωστό ιπποκρατικό κείμενο.

Για την απεικόνιση των απόκρυφων κειμένων, κάτω από την επιφάνεια, οι ερευνητές θα χρησιμοποιήσουν ένα ευρύ φάσμα από διαφορετικά μήκη κύματος

(ορατό φως, υπεριώδες, υπέρυθρο κλπ), ώστε να διαπεραστεί το επιφανειακό στρώμα (πρόκειται για τη λεγόμενη «πολυφασματική απεικόνιση»). Βασικό «όπλο» αποτελεί η υπεριώδης ακτινοβολία, η οποία κάνει τα ίχνη του σβησμένου αρχαίου μελανιού να φωσφορίζουν με μπλε χρώμα.

Στη συνέχεια, προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών με χρήση ειδικών αλγόριθμων αναλαμβάνουν να συνδυάσουν τις πληροφορίες από όλο το φάσμα των ακτινοβολιών, έτσι ώστε αφού «εξαφανίσουν» όσο είναι δυνατό το ανώτερο και νεότερο στρώμα κειμένου, φέρνουν στο φως το κατώτερο και παλαιότερο κείμενο. Η εργασία συχνά συναντά πρόσθετες δυσκολίες, επειδή οι αρχαίοι γραφείς είχαν σβήσει όχι μία αλλά δύο φορές ένα παλαιότερο κείμενο, οπότε προκύπτουν τα λεγόμενα «διπλά παλίμψηστα».

Η εργασία αυτού του είδους στα αρχαία χειρόγραφα έχει πολλές ομοιότητες με την ψηφιακή ανάλυση και βελτίωση εικόνων σε άλλα επιστημονικά πεδία όπως η αστρονομία, καθώς σε όλες τις περιπτώσεις οι επιστήμονες δρουν ως «ντέντεκτιβ» που πρέπει να απομονώσουν τον «θόρυβο» των επιφανειακών δεδομένων και να βρουν το κρυμμένο μυστικό. Με πολύ ενδιαφέρον η επιστημονική κοινότητα -και όχι μόνο- περιμένει να δει τι μπορεί να φέρει προσεχώς στο φως η αποκάλυψη των παλίμψηστων της Μονής του Σινά.

Πηγές: Newsroom ΔΟΛ, με πληροφορίες από ΑΠΕ-ΜΠΕ-news.in.gr